

กลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนทางสังคมในวรรณกรรม เยาวชนประเภทบันเทิงคดี ของสมัยภร แสงกระจ่าง

ชู พาดิมาพาดิ¹, นิตยา วรรณกิติ²
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
E-mail: soutima98@gmail.com¹, nittaya.w@msu.ac.th²

วันที่รับบทความ: 8 ธันวาคม 2565
วันที่ไขบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2566
วันที่ตอบรับบทความ: 3 มีนาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนทางสังคม ซึ่งศึกษาวิจัยวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีของสมัยภร แสงกระจ่าง จำนวน 10 เล่ม และนำเสนอข้อมูลโดยพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการใช้ภาษามี 6 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อน การใช้คำแสดงอารมณ์ การใช้คำย่อ การใช้คำประสม และการใช้คำภาษาต่างประเทศ ส่วนกลวิธีการใช้ประโยคมี 4 ลักษณะ ได้แก่ การใช้ประโยคสั้น การใช้ประโยคยาว การใช้ประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ และการใช้ประโยคขัดความ กลวิธีการใช้สำนวน พบการใช้สำนวนมี 7 สำนวน และกลวิธีการใช้ภาพพจน์มี 6 ลักษณะ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคคลวัต สัญลักษณ์ อติพจน์ และปฏิทรรศน์ ส่วนภาพสะท้อนสังคม พบการใช้ 4 ลักษณะ ได้แก่ ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ภาพสะท้อนด้านการศึกษา ภาพสะท้อนด้านคุณธรรมและวัฒนธรรม และภาพสะท้อนด้านครอบครัว

คำสำคัญ: กลวิธีการใช้ภาษา ภาพสะท้อนทางสังคม วรรณกรรมเยาวชนบันเทิงคดี

Strategies of Language Used and Social Reflections in Young Adult Literature on Fiction of Chamiporn Saengkrajang

Fatimafaty SOU¹, Nittaya Wannakit²

Department of Thai Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Mahasarakham University^{1,2}

E-mail: soutima98@gmail.com¹, nittaya.w@msu.ac.th²

Received: December 8, 2022

Revised: February 20, 2023

Accepted: March 3, 2023

Abstract

This study aimed to explore strategies of language used and social reflections in fiction for young adults from 10 pieces of work of Chamiporn Saengkrajang. The data were analyzed through descriptive findings.

The findings revealed six types of language strategies: word used, reduplication, compound words, expressive words, abbreviations, and foreign words. There were four sentence formats: short sentences, long sentences, rhetorical questions, and contradictory sentences. There are six types of idiom and six aspects of figures of speech: simile, metaphor, personification, symbol, hyperbole, and paradox. There were four aspects of social reflections: economy, education, morality and culture, and family

Keywords: Strategies of Language Used, Social Reflection, Young Adult Literature Toward Fiction

บทนำ

วรรณกรรมเป็นสิ่งที่ผูกพันกับสังคมและเป็นสมบัติร่วมของมนุษย์ในสังคมทุกยุคทุกสมัย การศึกษาวรรณกรรมจึงต้องควบคู่กับสังคม วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมด้วยการสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัย ไม่ว่านักเขียนจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม นักวิจารณ์บางคนจึงกล่าวว่า วรรณกรรมเป็นคั่นฉ่องแห่งยุคสมัย เนื่องจากได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตของสังคม เกศินี จุฑาวิจิตร (2550) ได้นำเสนอแนวคิดที่ว่า วรรณกรรมคือผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็น “ภาพสะท้อน” ของสังคม จากความคิดและจินตนาการของนักเขียนภายใต้แนวคิดหรือกรอบของคุณค่าแบบหนึ่ง ที่เรียกว่า “โลกทัศน์” ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หากผู้ศึกษาให้ความสนใจกับโลกทัศน์ในวรรณกรรม ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (2542) กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นภาพชีวิตที่มีลักษณะ “เหมือนจริง” ซึ่งสะท้อนผ่านโลกทัศน์ของนักเขียนแต่ละคน ไม่ใช่ภาพชีวิตจากประสบการณ์โดยตรง

วรรณกรรมเยาวชนของสมัยกร แสงกระจ่าง นับว่ามีความสำคัญต่อเยาวชน เพราะช่วยนำเสนอให้เห็นว่า เยาวชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม ดังนั้น การผลิตหนังสือสำหรับเยาวชน จึงเป็นงานของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจโลกให้กว้างขึ้น วรรณกรรมเยาวชนแต่ละเรื่องสอดแทรกคุณธรรม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และเรื่องราวของสังคม รวมถึงการแสดงแนวคิด ผ่านประสบการณ์ของผู้ประพันธ์ โดยนับว่าเป็นประสบการณ์ทางอ้อมของผู้อ่าน ดังนั้นการอ่านจึงเป็นการเปิดโลกใหม่ ๆ ซึ่งอาจเปรียบได้กับยานพาหนะที่นำพาผู้อ่านไปยังจุดมุ่งหมายสำคัญต่าง ๆ ได้ วรรณกรรมเยาวชน จึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยเชื่อมโยงเยาวชนเข้ากับสังคม

สมัยกร แสงกระจ่าง เริ่มเขียนหนังสือเมื่อ พ.ศ. 2534 มีผลงานการเขียนหลายด้าน เช่น นวนิยาย 35 เล่ม, นวนิยายร้อยกรอง 1 เล่ม, เรื่องสั้น 7 เล่ม และวรรณกรรมเยาวชนและนวนิยาย 18 เล่ม วรรณกรรมเยาวชนของสมัยกร แสงกระจ่าง ทั้ง 18 เรื่องดังกล่าวข้างต้น มีบางเรื่องที่มีเนื้อหาและกลวิธีการใช้ภาษาในการแต่งขึ้นเพื่อนำเสนอภาพสะท้อนให้เห็นความคิด ความเป็นอยู่ในอดีตที่น่าสนใจ เช่น เรื่องคุณปู่แวนตาโต เป็นวรรณกรรมเยาวชนหรือเป็นหนังสือประเภทบันเทิงคดีที่เกี่ยวกับสาระความรู้ได้อย่างดี ผู้ประพันธ์ใช้ภาษาน่าสนใจ กับเหตุการณ์และตัวละคร ตัวละครเป็นศาสตราจารย์วัยเกษียณอายุกับเด็กวัยอนุบาลและเด็กประถมน่ารักจำนวนห้าคนและได้ประพันธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งได้รับรางวัลดีเด่น ประเภทหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2544

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษากลวิธีการใช้ภาษา และภาพสะท้อนทางสังคม ในด้านต่าง ๆ ในวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีของชมัยภร แสงกระจ่าง ผลงานจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำให้มองเห็นภาพสะท้อนทางสังคม แนวคิด วิถีชีวิต และพฤติกรรมผู้คนในวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดี ที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาด้านอื่น ๆ และกระตุ้นจิตสำนึก การสร้างสรรค์สังคมให้เกิดแก่เยาวชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีของชมัยภร แสงกระจ่าง
2. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมในวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีของชมัยภร แสงกระจ่าง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีของชมัยภร แสงกระจ่าง ที่ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นและรางวัลชมเชย ซึ่งจัดขึ้นในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติมาวิเคราะห์ระหว่าง พ.ศ. 2542 - พ.ศ. 2557 มีจำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ บ้านนี้ มีรัก (2542) คุณปู่แวนตาโต (2544) ป้าจำ ไก่ ตีตตี๋ นะจ๊ะ (2544) สวัสดิ์...ข้างถนน (2547) เด็กหญิงแห่งกลางคืน (2548) คุณยายหวานซ่าส์ส์ส์ (2549) ขวัญสงฆ์ (2551) แสงดาวกลางเมือง (2553) คุณปู่แวนตาแตก (2554) และอำมาบนคอนโด (2557)

ผลการวิจัย

1. กลวิธีการใช้ภาษา

กลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีของชมัยภร แสงกระจ่าง พบดังต่อไปนี้

1.1 กลวิธีการใช้คำ

1) คำซ้ำ หมายถึง คำที่ออกเสียงสองครั้งคำเดิม โดยใช้เครื่องหมายไม้ยมก (๗) เติมหลังคำ ดังต่อไปนี้

“พอถึงวันเสาร์ก็เดือดร้อนแม่หนูกับพ่อหนู (อาทิตย์นี่พ่อมาแล้ว) ต้องขับรถไปรับพวกเพื่อน ๆ ที่ยืนคอยอยู่ที่หน้าตลาดอันเป็นจุดนัดหมาย ก่อนไปรับแม่แหวะซื้อขนมหลายอย่าง รวมทั้งของสดที่จะเอาไปทำให้พวกหนูกินกันตอนกลางวัน พอถึงบ้านสวน พวกเพื่อน ๆ ก็กรี๊ดกร๊าดกับหมาทั้งสิบสามตัวเป็นอันดับแรก”

หมายเหตุ. จาก “26.มันทุกก้าว,” โดย กว่าซิ่น บางคมบาง, ใน *คุณยายหวานซ่าส์ส์ส์* (น. 127), 2549. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า มีการใช้คำซ้ำ คือคำ “เพื่อน ๆ” เพราะผู้เขียนมีเป้าหมายให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดยิ่งขึ้นและส่งผลให้รูปภาพได้ชัดเจน โดยใช้เครื่องหมายยมก(๗) เพื่อบ่งชี้ความหมายให้ชัดยิ่งขึ้น คำว่า ”เพื่อน” หมายถึง ผู้ชอบพอรักใคร่กัน, ผู้สนิทสนมคุ้นเคยกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) การนำเครื่องหมายยมก(๗) มาวางข้างหลังคำว่า “เพื่อน” ให้ได้คำว่า “เพื่อน ๆ” คำนี้แสดงความหมายว่ามีเพื่อนหลายคน เพื่อเพิ่มน้ำหนักและความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) คำซ้อน หมายถึง การนำคำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายกัน หรือประเภทเดียวกันมาเรียงซ้อนกัน เมื่อซ้อนคำแล้วทำให้เกิดความหมายใหม่

“ห้องด้านหลังเป็นห้องโถงโถงกว้างใหญ่ ปุกเดินไปเปิดตู้ไม้ แล้วหยิบเสื้อผ้าวร้อมผ้าเช็ดตัวยกมาส่งให้”

หมายเหตุ. จาก “บ้านของยาย,” โดย กว่าซิ่น บางคมบาง, ใน *แสงดาวกลางเมือง* (น. 48), 2553. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่าง ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่า คำว่า “เสื้อ” กับคำว่า “ผ้า” มีความหมายเหมือนกัน โดย “เสื้อ” หมายถึง เป็นเครื่องสวมกายท่อนบนทำด้วยผ้า เป็นต้น เรียกชื่อต่าง ๆ กัน เช่น เสื้อกั๊ก เสื้อเชิ้ต และสำหรับคำว่า “ผ้า” หมายถึง สิ่งที่ทำด้วยเยื่อใย เช่น ผ้าไหม ขนสัตว์ โดยวิธีทอหรืออัดให้เป็นผืน มักเรียกตามลักษณะของสิ่งที่ทำ เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าขนสัตว์ หรือตามลักษณะที่ใช้ เช่น ผ้ากราบ ผ้าอาบ ผ้าอ้อม

3) คำแสดงอารมณ์ เป็นคำที่มาจากปฏิกิริยากายภาพ มีความสัมพันธ์กับกระบวนการกลายเกิดเป็นศัพท์ใหม่และการแผ่ขยายความหมายที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

“โอย ๆ” ผมหัวเราะจนท้องคัดท้องแข็ง รู้แล้วละครับ “ยวนยวน คน ...” ผมละเว้นไม่เอ่ยถึงประโยคหลังในความรู้สึกของแกมันคงไม่หยาบคายเท่าไรเพราะ เป็นภาษาของคนอื่น แต่ถ้าเป็นที่สาวผมหรือครูภาษาไทยได้ยินเข้า รับรองคอนโดแตกแน่

หมายเหตุ. จาก “เอาเปรียบกัน,” โดย กว่าซิ่น บางคมบาง, ใน *อาม่าบนคอนโด* (น. 165), 2557. สำนักพิมพ์คมบาง.

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ให้ความหมายของคำว่า “โอย” คำที่เปล่งออกมาแสดงความรู้สึกเจ็บปวด หรือรู้สึกว่ามันยิ่ง แปลก เป็นต้น จากตัวอย่างการที่ผู้พูดเปล่งเสียง โอยนั้นตีความว่า เป็นการแสดงอารมณ์รำคาญ จึงพยายามพูดตัดบทให้จบประเด็นนี้ไปเสีย เพราะไม่อยากเอาเรื่องร้ายมาใส่ตัว

4) คำย่อ คือ คำที่เขียนไม่เต็ม ที่เรียกว่าอักษรย่อ คือ อักษรที่ใช้แทนคำเต็ม ซึ่งมักจะเป็นคำหรือศัพท์เฉพาะที่ยาวเพื่อการสื่อสารที่รวดเร็วและกระชับ ซึ่งใช้ทั้งในการพูด และการเขียน สามารถใช้ในในกลุ่มผู้รับสารที่เข้าใจอักษรย่อนั้น เมื่อใช้อักษรย่อแทนคำเต็มให้เขียนกำกับด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) การอ่านอักษรย่อต้องอ่านเต็มทุกคำ ดังต่อไปนี้

...ว่าแล้วผมก็ลงลิฟต์ไปอย่างสง่าผ่าเผย พอออกจากลิฟต์ผมก็มองไปที่ห้องของแม่บ้าน ที่ตามปกติธรรมดาผมจะเห็นป่าดานนั่งคุยอยู่ บางทีก็คุยกับคนที่มาซื้อของที่ชั้นล่าง บางทีก็คุยกับ **รปภ.** แต่คราวนี้ผมกลับไม่เห็นแกนั่งอยู่ บางทีแกอาจกำลังไปซื้อของให้อาม่าอยู่ก็ได้ ผมคิด

หมายเหตุ. จาก “สัญญาณ,” โดย กว่าซิ่น บางคมบาง, ใน *อาม่าบนคอนโด* (น. 81), 2557. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างข้างต้นที่ได้แสดงว่า เป็นการพูดหรือการเขียนย่อ ที่ทำอย่างไรให้มีความรวดเร็ว อักษรที่ใช้แทนคำเต็มมักจะเป็นคำหรือศัพท์เฉพาะที่ยาวเพื่อการสื่อสารที่รวดเร็วและกระชับนั้น เมื่อใช้อักษรย่อแทนคำเต็มมักเขียนกำกับด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) การอ่านอักษรย่อต้องอ่านเต็มทุกคำ ตัวอย่าง “**รปภ.**” มีความหมายว่าเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

5) คำประสม คือ คำที่สร้างจากคำมูลตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป มาประสมกัน หรือมารวมกันให้เกิดคำใหม่ มีความหมายใหม่ และคำที่นำมารวมกันนั้นอาจเป็นคำไทยแท้หรือคำที่มาจากภาษาต่างประเทศก็ได้ แต่ต้องมีความหมายที่ต่างกัน เมื่อรวมกันเป็นคำใหม่แล้ว คำมูลที่มีความหมายหลักจะอยู่หน้า คำมูลที่เป็นส่วนขยายจะอยู่หลัง ดังต่อไปนี้

เขาเห็นลูกตาสามคู่นี้ผ่านไม้เลื้อยริมรั้ว นัยน์ตาที่เต็มไปด้วยแวว
อวยากร้อยากเห็น แต่ตื่นกลัวไปพร้อมกัน หัวใจของคุณปู่แว่นตาโตเด่นแรง นิ้วของน้ำแข็ง
กดยังไม่ทันที่จะกดลงบนยอด คุณปู่แว่นตาโตก็หันมาทางเสียงคิกคักของเด็ก ๆ เสียก่อน

หมายเหตุ. จาก “1.คุณปู่อยู่ต้นชอย,” โดย กว๋าซิ่น บางคมบาง, ใน *คุณปู่แว่นตาโต* (น. 27), 2544. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากเนื้อความ คำว่า “หัวใจ” เป็นคำประสมที่ทำหน้าที่เป็นคำนามที่มีโครงสร้าง คำขึ้นเป็นคำนาม “หัว” หมายถึง ส่วนบนสุดของร่างกายของคนหรือสัตว์ เป็นคำแรก ประสมกับคำนาม “ใจ” หมายถึง สิ่งที่ทำหน้าที่รู้ รู้สึก นึก และคิด ตัวอย่างเช่น “ใจคิดไปเอง” ถ้าเอาคำทั้ง 2 มาประสมกันกลายเป็นคำใหม่ มีความหมายใหม่ ดังตัวอย่าง หัวใจ หมายถึงอวัยวะภายในที่ทำหน้าที่สูบฉีดเลือดให้หมุนเวียนเลี้ยงร่างกาย

6) คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ คำที่ถ่ายถอดเสียงจากภาษาอังกฤษ มาเป็นภาษาไทย โดยใช้สำเนียงให้ใกล้เคียงกับภาษาเดิมหรือรักษาให้ยังคงรูปภาษาเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง พบว่าคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏอยู่ในภาษาไทยเป็นจำนวนมากที่สุด ดังต่อไปนี้

มนุษย์สัมพันธ์มนุษย์ พวกหนูจะเติบโตต่อไปเป็นคนรุ่นใหม่
ของสังคม หนูอาจจะไปเรียนในสาขาวิชาต่าง ๆ กัน ไปประกอบอาชีพต่าง ๆ กัน
ไปเรียนรู้อิทธิพลการสมัยใหม่ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ถึงตอนนั้นถ้าหนูไม่มีพื้นฐานของวิชาดักดาน
วิทยา หนูก็จะพาชีวิตเดินไปอย่างยากลำบาก

หมายเหตุ. จาก “โรงเรียนดักดานวิทยา,” โดย กว๋าซิ่น บางคมบาง, ใน *คุณปู่แว่นตาโต* (น. 296), 2544. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างคำว่า “เทคโนโลยี” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “technology” หมายถึง วิทยาการที่นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในทาง

ปฏิบัติ และอุตสาหกรรม แทบทุกประเทศนิยมเลือกใช้คำนี้เพราะเป็นคำที่ทำให้เข้าใจง่าย ถ้าได้ฟังคำนี้แล้วจะเข้าใจความหมายทันที

1.2 กลวิธีการใช้ประโยค

ประโยค เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำให้ตามลำดับ เช่น ประธาน กรรม และส่วนขยาย จัดให้มีความสัมพันธ์กันของถ้อยคำ โดยมีเนื้อหาสมบูรณ์เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถเข้าใจกันและสอดคล้องตามความต้องการของผู้พูด และผู้เขียน ถ้าการจัดถ้อยคำไม่ตรงตามหน้าที่ของความหมายก็แตกต่างกันไป นักเขียนมักมีวิธีเรียบเรียงประโยคเป็นลักษณะเฉพาะตัว บางท่านนิยมประโยคยาวลีลาหนัก-ซ้ำ บางท่านชอบประโยคสั้นกะทัดรัด (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2550) ดังต่อไปนี้

1) ประโยคสั้น คือ ประโยคที่ไม่ซับซ้อน ง่าย เป็นประโยคที่ใช้ถ้อยคำที่กะทัดรัด ตรงไปตรงมา ดังตัวอย่าง

เราหลับกันนานแค่ไหนไม่รู้ / ฉันรู้ว่าตื่นขึ้นมาเพราะได้ยินเสียง / นกร้องกรือก ๑ สิ่งแรกที่เห็นคือเสาไม้และเงาดำ ๑ / มันคือโต๊ะอาหารนกของพ่อเลยขึ้นไปเป็นห้องฟ้าสีฟ้า / ฉันกระพริบตา

หมายเหตุ. จาก “โต๊ะตัวใหม่,” โดย กว๋ซิ่น บางคมบาง, ใน *บัวจำ ไก่ ดีดี บ๊ะจ๊ะ* (น. 101), 2544. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่าเป็นประโยคสั้น ในโครงสร้างประโยค มีประธาน กริยา และกรรม เช่น เรา / หลับ / กันนานแค่ไหนไม่รู้

2) ประโยคยาว คือ ประโยคที่มีการขยายความต่อเนื่องกันออกไป ประโยคยาวมีการใช้ถ้อยคำพอสมควร บางทีมีความซับซ้อนและมีลักษณะเป็นประโยคความรวม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บ้านของคุณปู่แว่นตาโตอยู่ต้นชอย ส่วนบ้านของเด็ก ๆ กลุ่มนี้ อยู่ท้ายชอย เด็ก ๆ จึงมักเห็นคุณปู่กันทุกครั้งที่ออกจากชอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปีนี้ เพราะคุณปู่เลิกไปหาวิทยาลัยแล้วผู้ใหญ่พูดกันว่า คุณปู่เกษียณอายุ ทุกครั้งที่นั่งรถโรงเรียน หรือรถพ่อแม่ หรือซีจักรยาน (คันสีแดง) เทียวไปในชอย หรือเดิน เด็ก ๆ จะมองเข้าไปในบ้านคุณปู่ และมักเห็นคุณปู่นั่งตากลมแว่นตาโตอยู่ที่สนาม

หมายเหตุ. จาก “คุณปู่อยู่ต้นชอย,” โดย กว๋ซิ่น บางคมบาง, ใน *คุณปู่แว่นตาโต* (น. 25), 2544. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า เป็นการนำกลุ่มคำขยายที่มีขนาดยาวมาขยายคำนามให้มีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ คำนาม “คุณปู่” ที่มีการขยายขนาดยาว ส่วนบางคำคือคำว่า “เด็ก ๆ” ที่มีบ้านอยู่ท้ายชอย จึงทำให้เห็น “คุณปู่” ทุกวันเพราะคุณปู่เป็นศาสตราจารย์มหาวิทยาลัย ไปทำงานเป็นประจำ ต่อมาคุณปู่เลิกไปมหาวิทยาลัยแล้ว เพราะคุณปู่เกษียณอายุแล้วก็ยังเห็นคุณปู่ โดยคุณปู่นั่งตากลมแวนตาโตอยู่ที่สนามทุกวัน

3) ประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คือ ประโยคที่มีการใช้คำถามเท่านั้น แต่ไม่ต้องการให้มีใครตอบการสอบถาม ประโยคแบบนี้ส่วนใหญ่เป็นการถามด้วยตนเองอย่างเดียว ผู้พูดพูดเพื่อเพียงต้องการ “บ่น” ในประโยคเท่านั้น คำที่มักใช้ในประโยคคำถาม เช่น ทำไม อะไร พอไหม อย่างไร เป็นใคร ผิดไหม ไข่ม้อย ดังตัวอย่าง

“...ฉันถามตัวเองแล้วว่า ฉันแก่พอไหมที่จะพูดเรื่องนี้ฉันก็พบว่า ฉันแก่พอแล้ว ฉันมีสิทธิ์ที่จะเตือนคนอื่นได้แล้ว ฉันถามตัวเองต่อไปอีกว่า แล้วคนที่ฉันจะพูดด้วยนั้นเป็นใคร ฉันก็ได้คำตอบว่า คนหนึ่งเป็นหลานแท้ ๆ ของเราเอง ส่วนอีกคนหนึ่งที่เป็นลูกผู้หญิงเหมือนเรา เหมือนลูกเราเหมือนหลานของเรา เราควรจะบอกเขา...ในฐานะยายก็ได้ ในฐานะผู้หญิงคนหนึ่งที่มีประสบการณ์มากกว่า ฉันยังถามตัวเองต่อไปอีกว่า ถ้าเราไม่เตือนไม่บอกเราจะรู้สึกอย่างไร เราจะผิดไหม ฉันก็ตอบตัวเองว่า ผิด แต่ถ้าบอกแล้วเขาไม่ฟังล่ะ...ฉันก็ถือว่าฉันบอกแล้ว ถ้าบอกแล้วไม่ฟัง ก็ไม่เป็นไร ไม่ฟังวันนี้ วันหน้าเขาก็จะต้องฟัง ขอเพียงแต่เราบอก ขอเพียงแต่เราสื่อสารให้เขารู้ทุกวันนี้ ที่เรามีปัญหากันก็เพราะเราไม่บอกกัน เราไม่เตือนกัน ไข่ม้อย”

หมายเหตุ. จาก “วิธีของยาย,” โดย กวาซิ่น บางคมบาง, ใน *คุณยายหวานซ่าส์* (น. 142), 2549. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากเนื้อความนี้มีการนำเสนอมาให้เห็นว่า ในประโยคมีการใช้คำถาม เช่น “พอไหม เป็นใคร อย่างไร ผิดไหม ไข่ม้อย” ซึ่งคำทั้งหมดเป็นคำถามเชิงวาทิลป์ของผู้เขียนที่ใช้ในการเขียนเพื่อทำให้ผู้อ่านอยากรู้ว่าเรื่องนี้จะเป็นอย่างไรร

4) ประโยคขัดความ คือ ประโยคความเดียวตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไปมารวมกัน โดยมีเนื้อความขัดแย้งกัน กริยาในแต่ละประโยคตรงกันข้ามกัน ส่วนใหญ่จะมีสันธาน แต่, แต่ทว่า, กว่า...ก็, แม้ว่า เป็นต้นเชื่อม ดังตัวอย่าง

“ป่ากลับมาคราวนี้ ป่าเหนื่อยมาก เพราะงานที่ป่าไปทำมัน
สาหัสสาครรจ์เหลือเกิน ป่าจึงอยากจะทำอะไรที่สบายใจเล่นสักวันหนึ่ง เดิมป่าคิดว่าป่า
จะขับรถพยายามีมีกับยายดีดีไปเที่ยวสุพรรณเหมือนที่เคยทำมา แต่พอสอบถามไปที่บ้าน
ยายดีดีก็ปรากฏว่าเขาเพิ่งไปสุพรรณกันหยก ๆ ไปดูนกกันใช้ใหม่ละ ป่าก็เลยได้ความคิด
ใหม่ว่า ถ้าป่าขับรถไปสุพรรณแล้วรีบกลับมาเที่ยวกรุงเทพฯ เสียบ้าง โกงก็จะมีขาดทุนเพื่อน ๆ
จากกรุงเทพฯ ”

หมายเหตุ. จาก “น้ำตาเทวดา,” โดย กว่าซิ่น บางคมบาง, ใน *ป่าจำ ไก่ ดีดี นะจ๊ะ* (น. 141), 2544. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างประโยคข้อความที่จะเห็นได้ว่า เนื้อความส่วนแรกเป็นด้านบวก
แสดงความชื่นชอบในด้านการบริการ ส่วนเนื้อความหลังสันธาน “แต่” เป็นการแสดงทัศน
ปฏิเสธไม่สามารถบริการได้ ผู้เขียนเขียนประโยคแบบขัดความทำให้ผู้อ่านมีความสนใจ
อยากติดตามอ่านคล้อยตามกับข้อขัดแย้งที่ผู้เขียนแสดงใหม่

1.3 กลวิธีการใช้สำนวน

สำนวน เป็นการเรียงร้อยคำที่แสดงออกมาเป็นข้อความพิเศษ
เฉพาะภาษาหนึ่ง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้ไปตีความ ทำความเข้าใจด้วยตนเองอีกชั้นหนึ่ง
หรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวอักษร คือ
พูดอย่างหนึ่ง มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง หรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ มีความไพเราะ
คมคายให้ความหมายลึกซึ้งกินใจเพื่อเป็นการสั่งสอนคติสอนใจในเชิงเปรียบเทียบ (ชนิษฐา
จิตชินะกุล, 2545) ดังต่อไปนี้

นั่นเป็นประโยคที่สุดที่เพื่อนคนหนึ่งจะใช้อธิบายลักษณะ
ของเพื่อน ผมรู้สึกประทับใจในความเป็น “คน” ขึ้นมาจับใจ และผมเรียนรู้ในเวลาอีก
หลายปีต่อมาว่า แท้จริงแล้วคนด้วยกันเขาไม่ค่อยทำสิ่งนี้ต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่โต ๆ
แล้ว ที่เด็กโหน่งทำกับผมได้อย่างเต็มปากเต็มคำก็เพราะเขายังอยู่

หมายเหตุ. จาก “ลาและรับ,” โดย กว่าซิ่น บางคมบาง, ใน *สวีสวี...ข้างถนน* (น. 79-80), 2547. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างนี้ สำนวน “เต็มปากเต็มคำ” ใช้เมื่อเพื่อนคนหนึ่งกล่าวอธิบายลักษณะของเพื่อน ทำให้การพูดได้อย่างไม่กระดากปาก ไม่อ้อมแอ้ม พูดด้วยสนิทปาก ผู้เขียนนำสำนวนนี้ มาใช้ถูกตามกาลเทศะ เหมาะสม และเพื่อให้ผู้อ่านมีความประทับใจอยากติดตามการอ่านวรรณกรรมเยาวชนที่มีความรู้ รวมถึงประสบการณ์มากมายที่ได้สอดแทรกไว้ให้ผู้อ่านทั้งหลายเป็นประโยชน์และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง

กินข้าวอิ่มแล้ว พวกผู้ใหญ่ก็ยั้งคูกัยกันอยู่ พ่อถามยายว่า
“แม่รู้ได้ไงว่ายายสาวไปบ่อน ... พวกเรายังไม่รู้”

ยายนั่งทำหน้ายิ้ม ๆ เหมือนอยากเล่ากับไม่อยากเล่าพร้อมกัน
ก่อนจะถอนหายใจใหญ่แล้วว่า “แม่สังหรณ์ใจ... มันก็เข้าสำนวนที่ว่า ไก่เห็นตีนงู เห็นนมไก่
นั่นแหละ...”

หมายเหตุ. จาก “ความจริงที่เปิดเผย,” โดย กว๋าซิ่น บางคมบาง, ใน *คุณยายหวานซ่าส์ส์* (น. 195), 2549. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สำนวน “ไก่เห็นตีนงู เห็นนมไก่” นี้ผู้เขียนนำมาใช้เพื่ออยากให้อ่านเห็นภาพว่า ปกติแล้วไม่มีใครเคยได้เห็น ตีนงู หรือ นมไก่ เพราะงูไม่มีตีนและไก่ก็ไม่มีนม ด้วยเหตุนี้การใช้สำนวนที่กล่าวข้างต้นเป็นสำนวนที่เกี่ยวกับความลับเป็นสำนวนที่อธิบายคนสองคนต่างกันก็รู้ความลับ หรือนิสัยใจคอของกันและกันเป็นอย่างดี แต่คนอื่นนั้นไม่รู้เรื่องของทั้งสอง ในกรณีนี้ยายของกระต่ายก็เล่าเรื่องตาของกระต่ายที่ชอบเล่นไฟ ตอนหนุ่ม ๆ ชอบไปบ่อนเป็นประจำแล้วเป็นคนติดการพนันสิ่งแรกที่เป็นก็คือ โกงทก ตาแก่ชอบโกหกยายเสมอ มีข้ออ้างอื่น ๆ ต่าง ๆ นานา จนยายจับได้

1.4 กลวิธีการใช้ภาพพจน์

ภาพพจน์ เป็นถ้อยคำที่เป็นสำนวนโวหาร ทำให้นักเห็นภาพ ถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่างมีชั้นเชิงเป็นโวหาร มีเจตนาให้มีประสิทธิผลต่อความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึก ให้จินตนาการ และถ่ายทอดอารมณ์ได้กว้างขวางลึกซึ้งซึ่งมากกว่าการบอกเล่าที่ตรงไปตรงมา (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ดังต่อไปนี้

1) อุปมา คือ การใช้ถ้อยคำที่แต่งขึ้นอย่างมีชั้นเชิงเพื่อเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ด้วยทำให้ผู้อ่านกับผู้ฟังเห็นภาพแจ่มชัด ทำให้นักเห็นภาพและรู้สึกลึกซึ้งในเนื้อหา โดยมักใช้คำว่า “เหมือน เสมือน ดัง ตั้ง คลาย ดูราว เหมือน ตั้ง ดุง

ประดูจ ประหนึ่ง ละม้าย เสมอ ปาน เพียง ราว รวากับ ฟ่าง เทียบเทียม เฉก เช่น
 ฯลฯ ในการแสดงการเปรียบเทียบ ดังตัวอย่าง

*เด็กชายต้นหันมามองหน้าคนพูด เขานึกไม่ออกเหมือนกันว่า
เขาอยากเป็นทหารหรือเปล่า บางวันเขาก็อยากเป็นทหาร บางวันเขาก็อยากเป็นนายอำเภอ
เหมือนพ่อ แต่แน่นอนที่สุด เขาไม่อยากเป็นครูเหมือนแม่ หรือเหมือนครูสายใจ เพราะแม่
กับครูพูดมากเกือบจะเท่าห้องแดน*

หมายเหตุ. จาก “ท.ทหารอดทน,” โดย กว๋าซิ่น บางคมบาง, ใน *บ้านนี้มีรัก* (น. 89), 2542. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้ภาพพจน์อุปมา คือ การเปรียบเทียบ แสดงให้
เห็นว่า เป็นการเปรียบเทียบว่า ลูกชายอยากทำงานเหมือนพ่อ แต่แน่นอนลูกชายไม่
อยากทำงานเหมือนแม่ หรือเหมือนครูสายใจ เพราะเขาคิดว่าการทำงานเป็นครูต้องการพูดมาก
เขาไม่ชอบการพูดมาก ทำงานเป็นครูต้องการพูดมาก เพราะครูอธิบายให้ลูกศิษย์เข้าใจ
บางเรื่อง

2) อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่นำ
มาเปรียบเทียบกับกันนั้นมีความหมายเป็นสิ่งที่เดียวกันโดยไม่ต้องมีคำเชื่อมโยง และไม่ต้อง
การคำแสดงการเปรียบเทียบ เช่นคำว่า เหมือน ปรากฏอยู่ มักใช้คำว่า “เป็น” หรือ “คือ”
ในการแสดงการเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

*ผมกับเขาจึงเสมือนเป็นเพื่อนแท้กันไปโดยปริยาย ผมนั่งกิน
ก๋วยเตี๋ยวอยู่นอกบ้าน มองไปในบ้านก็เห็นคุณพงษ์นั่งกินก๋วยเตี๋ยวอยู่เช่นกัน ผมอ้าปาก
ขำสามครั้งก๋วยเตี๋ยวกั้หมดชาม มองเข้าไปก็เห็นคุณพงษ์กำลังสาวเส้นก๋วยเตี๋ยวจุดสุดท้าย
เข้าปากเช่นกัน เป็นอันว่าผมกินเร็ว และเขาก็กินเร็ว โอ...เราช่างเหมือนคู่แฝดกัน
อะไรปานนั้น*

หมายเหตุ. จาก “มีเหตุ,” โดย กว๋าซิ่น บางคมบาง, ใน *สวัสดิ์ซัง...ถนน* (น. 105), 2547. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า มีการใช้ภาพพจน์อุปลักษณ์เปรียบเทียบ
คำว่า “เสมือนเป็น” ผู้เขียนนำภาพพจน์อุปลักษณ์มาใช้ในการเปรียบเทียบเพื่อนสอง
คนเสมือนเป็นเพื่อนแท้ เพื่อนคนหนึ่งนั่งกินก๋วยเตี๋ยวอยู่นอกบ้าน แต่เพื่อนอีกคนหนึ่ง
นั่งกินก๋วยเตี๋ยวในบ้าน เพื่อนที่นั่งกินนอกบ้านอ้าปากขำสามครั้งก๋วยเตี๋ยวกั้หมดชาม

ขณะที่เพื่อนที่นั่งกินในบ้านกำลังสาวเส้นก๋วยเตี๋ยวคำสุดท้าย ข้อความดังกล่าวเป็นการเปรียบเทียบการกินก๋วยเตี๋ยวระหว่างเพื่อนทั้งสองคน แสดงให้เห็นว่า เพื่อนที่นั่งกินก๋วยเตี๋ยวอยู่ข้างนอกบ้านกินเร็วกว่าเพื่อนที่นั่งกินก๋วยเตี๋ยวข้างในบ้าน

3) บุคคลวัต คือ การกล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิต ไม่มีความคิด ไม่มีวิญญาณ เช่น อิฐ โตะ แก้ว หรือสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น สัตว์ ต้นไม้ โดยให้สิ่งอื่น ๆ เหล่านี้แสดงกิริยาอาการและมีความรู้สึกเหมือนมนุษย์ ทำให้มีลักษณะเหมือนสิ่งที่มีชีวิตดังตัวอย่างต่อไปนี้

สอยดาวหันมองซ้ายขวาด้วยความหวาดระแวง รู้สึกว่ามีใครบางคนยืนอยู่แถวนั้น ทำให้สอยดาวเกิดกลัวขึ้นมาอีก แต่ก็ไม่มีใครอย่างที่คิด นกตัวหนึ่งบินลงโฉบหัวสอยดาวพร้อมเสียงร้อง

“แจ็บ ๆ ๆ”

“อ้อย...” สอยดาวร้อง ยกมือขึ้นปิดปาก นกร้อง “แจ็บ ๆ”
อุปาทานหรือเปล่า สอยดาวเห็นนกหมุนคอหันมามองด้วย

“แจ็บ ๆ เธอจะปลอดภัย แจ็บ ๆ ๆ

แน่ะ สอยดาวยังฟังภาษาของมันออกเสียอีกด้วย สาวน้อยรู้สึกแปลกใจ ยาที่หมอฉีดยาทำให้สอยดาวมีความสามารถพิเศษในการฟังภาษาสัตว์อย่างนั้นหรือ สาวน้อยเอามือจับไปตามเนื้อตัว “หรือว่ายาของหมอทำให้เรากลายเป็นสัตว์ไปแล้ว”

“เฮ้อ” สอยดาวร้องอย่างโล่งอกที่ตนยังเหมือนเดิม

“กริ้ว กรู๊ก ๆ ๆ ๆ” นกอีกตัวหนึ่งบินมาโฉบเฉี่ยวบ้าง
“ระวังคนให้ดีนะ... ระวังคนให้ดีนะ”

ภาษาของนกเตือนสอยดาวอีก

“อ้อ...กริ้ว ๆ ๆ กรู๊ก ๆ ๆ ...ระวัง อย่าทำให้คนเขารู้ว่าเธอมาจากบ้านนอกนะ...กรู๊ก ๆ ๆ”

หมายเหตุ. จาก “บนภูเขา,” โดย กว่าจะขึ้น บางคมบาง, ใน *แสงดาวกลางเมือง* (น. 16), 2553. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นกเป็นสัตว์พูดด้วยภาษามนุษย์ได้ มาบอกสอยดาว เมื่อสอยดาวพักโรงพยาบาล เพื่อให้สอยดาวระมัดระวังและบอกว่าเธอปลอดภัยแล้ว โดยร้อง แจ็บ ๆ ๆ และบอกเพิ่มอีกว่า ให้ระวังตัวระวังคนให้ดีด้วย ไม่ต้องบอกคนอื่นให้

เขารู้ว่าเธอมาจากบ้านนอก ผู้เขียนนำเสนอที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้อ่านอ่านแล้วเกิดความเพลิดเพลินและติดตามการอ่าน

4) สัญลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยการใช้อื่น ๆ มาแทน ไม่เรียกตรง ๆ ส่วนใหญ่คำที่ได้นำมาแทนจะเป็นคำที่เกิดจากการเปรียบเทียบและการตีความ ซึ่งใช้มานานจนเป็นที่เข้าใจและรู้จักกันทั่วไป ดังตัวอย่าง

“กับปุ่นะลิ” คุณปู้ว่า หันไปมองคุณย่านิจแล้วว่า “คุณย่าด้วย”
คุณย่าหัวเราะ คุณปู้หันไปพยักพยอกกับคุณย่าว่า “พวกเลือดกรู๊ปเดียวกัน”
มีหรือน้องหมวยจะปล่อยให้เรื่องนี้ผ่านไปง่าย ๆ
“กรู๊ปอะไรคะ คุณปู้ขา”
“กรู๊ปปี” คุณปู้ว่าแล้วก็หัวเราะกับคุณย่าอีก ไม่รู้ทำอะไรกัน

นักหนา

หมายเหตุ. จาก “3.ห้องหนังสือคุณปู้,” โดย กว๋ซิ่น บางคมบาง, ใน *คุณปู้แว่นตาโต* (น. 37), 2544. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากข้อความ ผู้เขียนได้นำสัญลักษณ์มาใช้ในการเขียน เพื่อให้ผู้อ่านได้สนใจติดตามการอ่าน “กรู๊ปปี” ในที่นี่มีความหมายว่า เป็นพวกเก๋กบด ที่เต็มไปด้วยความช่างสงสัย เด็กที่มีวัยเดียวกันเรียนชั้นประถมน่ารักห้าคน ชอบเก็บความรู้สึกรั้วระเปิดออกทีเดียว กรู๊ปปี สามารถสร้างความประทับใจให้คนอื่นได้ กรู๊ปปี เป็นคนสร้างสีสันและเสียงหัวเราะให้คนรอบข้าง กรู๊ปปี ชอบทำอะไรหรือตัดสินใจทุกอย่างตอนวินาทีสุดท้าย

5) อติพจน์ คือ โวหารกล่าวเกินความจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกละแวม อารมณ์ ความคิดของผู้กล่าวที่ตีความการย่อความหมาย จะทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกซึ่งโดยไม่นั้นความเป็นจริง เพราะจะต้องการให้ผู้รับสารเกิดความประทับใจ ดังต่อไปนี้

คุณปู้พาเด็ก ๆ ไปนั่งที่เก้าอี้สนามอีกตามเคย แดดยามสายลอดผ่านต้นมะม่วงลงมาตกบนโต๊ะเป็นช่อง ๆ ลมอ่อนยามเช้าโบกโบย คุณปู้แว่นตาโตเงยหน้าขึ้นมองท้องฟ้า แล้วหันมาบอกเด็ก ๆ ว่า

“หนู ฟังอะไรนี่นะ ปู่จะท่องบทกวีให้ฟัง”
เด็ก ๆ หันมาดูคุณปู่เป็นตาเดียว
“ฉันทออบแสงที่มาจากฟากฟ้า”

หมายเหตุ. จาก “ออบแสงจากฟ้า,” โดย กว๋างซิ่น บางคมบาง, ใน *คุณปู่แว่นตาโต* (น. 54), 2544. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้ใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นอดีตพจน์ที่มีการกล่าวเกินความจริง ดังในตัวอย่างว่า “ฉันทออบแสงที่มาจากฟากฟ้า” คำว่าออบ หมายถึง เอนน้ำรดตัว ส่วนประโยค แสงที่มาจากฟากฟ้า หมายความว่า ความสว่างมาจากท้องฟ้าที่อยู่สถานที่สูงที่มองเห็นครอบคลุมแผ่นดินอยู่ คุณปู่ท่องบทกวีนี้ให้เด็ก ๆ ชั้นประถมฟังเพื่อปลุกใจให้เด็ก ๆ มีความคิด ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ถ้าเด็ก ๆ มีความสามารถได้เรียนจนถึงขั้นสูง เด็ก ๆ จะได้รับความสว่างอย่างกว้างขวางที่ตีเหมือนออบแสงที่มาจากฟากฟ้า

6) ปฏิทรรศน์ คือ การใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกันมากล่าวร่วมกันอย่างกลมกลืนกัน เพื่อช่วยให้ความหมายมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ภาพพจน์ประเภทนี้ผู้รับสารจะต้องมีความสามารถในการศึกษาความหมายหรือตีความที่ทำให้เข้าใจได้อย่างดี ดังตัวอย่าง

นักเขียนหนึ่งไปพักใหญ่ “ไม่รู้ลื”
จนกระทั่งผ่านไปหนึ่งอาทิตย์ ขณะสอยดาวกระวนกระวายใจ
บ่นกับดวงดีว่า “ไม่รู้ว่าจะจดหมายจะถึงมือนักเขียนใหม่ ข้างฝ่ายนักเขียนก็บอกกับลูกสาวว่า
“วันนี้ซัปรถพาแม่ไปแถวบางกะปิหน่อยนะ”
“ไปทำไมล่ะแม่ ไกลบ้านเราจะตาย” ลูกสาวถาม
นักเขียนหัวเราะเสียงดัง ตอบชัดเจนว่า
“แม่อยากไปสืบหาร้านหมอนิ่มมวอล อยากรู้ว่ามีจริงมั๊ย...”
“เอ๊ะ .... “ ลูกสาวสงสัย “ถ้ามีจริงแล้วยังไง”

หมายเหตุ. จาก “จดหมาย,” โดย กว๋างซิ่น บางคมบาง, ใน *แสงดาวกลางเมือง* (น. 99), 2553. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่าง ผู้เขียนใช้ปฏิทรรศน์ เพื่อแสดงให้ผู้อ่านติดใจการอ่านและทำความเข้าใจความคิดลูกสาวของผู้เขียนในเรื่องสอยดาวที่อยากไปพบสอยดาวเพราะว่า

สอยดาวคิดว่า เรื่องที่ผู้เขียนเขียนนั้นเป็นเรื่องจริงของตนเอง ผู้เขียนได้บอกว่า ไม่ใช่เป็นเรื่องของสอยดาวแต่สอยดาวไม่ยอมเชื่อ จึงทำให้ผู้เขียนอยากไปพบและชวนลูกสาวให้ขับรถพาไปพบสอยดาว แต่ลูกสาวก็กล่าวคำว่า ไกลบ้านจะตาย แต่เมื่อลูกสาวพาแม่ไปพบสอยดาว **ความจริงไม่เห็นตาย** ทางก็ไม่ค่อยไกลจากบ้านเท่าไร

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การที่ผู้เขียนนำภาพพจน์มาใช้ในการเขียนวรรณกรรมเยาวชนนี้ เพราะผู้เขียนมีวัตถุประสงค์นำอารมณ์ผู้อ่านให้ติดตามการอ่านให้มีความรู้สึก ความคิดวิเคราะห์ และนำความรู้เหล่านี้ไปอธิบายให้ลูก ๆ ฟัง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ภาพสะท้อนสังคม

2.1 ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ

ภาพสะท้อนเศรษฐกิจ เป็นภาพการสะท้อนหรือการแสดงให้เห็นว่า ในวรรณกรรมเยาวชนผู้เขียนได้เขียนเรื่องราวเศรษฐกิจ โดยสอดแทรกไว้ในวรรณกรรมเยาวชน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจปัญหาเศรษฐกิจในสมัยนั้น เพราะว่าผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายให้ผู้อ่านได้เข้าใจว่า เศรษฐกิจมีบทบาทหน้าที่อย่างสำคัญที่สุดในการช่วยแก้ไขปัญหาบ้านเมืองให้มีความพอเพียงในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ การทำงานเป็นพนักงานองค์กรเอกชน การแสวงหารายได้โดยการผลิต การจำหน่าย การขายสินค้าในตลาดหมู่บ้านหรือ ชุมชน (ทับทิม วงศ์ประยูร และพรทิพย์ คำพอ, 2545) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ท่าทางคุณปู่อยากกินทอดมันลูกชิ้นเป็นกำลัง ผู้อำนวยการสายจันทร์จึงตัดสินใจซื้อ ครั้นหันมาถามเด็ก ๆ ว่าจะกินอะไร ก็เห็นเด็กหญิงนิ้วก้อยทำหน้าที่ผบนุ่นแล้วว่า “เผ็ด หนูไม่กินหรอก” เด็กหญิงสะทั้นขวัญผู้ไม่ยอมเหมือนใคร ยื่นหน้าเข้ามาพูดบ้าง “เผ็ด แต่หนูกินได้นะเออ...” ทอดมันใส่ถั่วงูกุ้งอีกสองสามถุง เด็ก ๆ มองตามตาเป็นมัน ทำท่าอยากกิน แต่ผู้อำนวยการสายจันทร์สรุปว่า “ใครอยากกินอะไร หรือชิมอะไร บอกครูจะซื้อรวม ๆ กันไว้ แล้วเดี๋ยวเราไปนั่งที่ร้านอาหารร้านไหน เราก็จะเอาออกมากินกัน ...”

นิ้วของเด็ก ๆ ซี่ไปที่อาหารที่ตนชอบ หอยทอด ปอเปี๊ยะ ก๋วยเตี๋ยวหลอด หมูπίง ห่อหมก ครองแครงกรอบ ทองม้วน อาลัว ข้าวตุ๋น ดอกจอก ข้าวเม่า ไอศกรีม ...

หมายเหตุ. จาก “ตลาดน้ำแตก,” โดย กว๋าซิ่น บางคมบาง, ใน *คุณปู่แค้นตาแตก* (น. 66), 2554. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่า ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจเป็นการขายของ ดังเช่น การทอดลูกชิ้น หอยทอด ปอเปี๊ยะ ก๋วยเตี๋ยวหลอด หมูปิ้ง ห่อหมก ครอบแครงกรอบ ทองม้วน อาลัว ข้าวตอกจอก ข้าวเม่า ไอศกรีม... เพื่อการหาทำกำไรสำหรับเลี้ยงลูก สมาชิก ในครอบครัว และอีกส่วนหนึ่งสำหรับการเตรียมให้ลูกได้เข้าโรงเรียนหรือได้เข้ามหาวิทยาลัย

2.2 ภาพสะท้อนด้านการศึกษา

ภาพสะท้อนด้านการศึกษา เป็นสภาพหรือลักษณะที่ผู้เขียนเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับการศึกษา โดยสอดแทรกไว้ในวรรณกรรมเยาวชน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจการศึกษา ในแต่ละสมัย หรือเป็นภาพในกระจกเงาสำหรับให้ทุกคนทราบเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมา เกี่ยวกับการศึกษา การศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญ เป็นการสร้างความดีงามหรือคุณธรรมให้เกิด ในตัวบุคคล และการพัฒนาบุคคลให้มีความสามารถควบคุมตนเอง โดยอาศัยความสามารถ ในการใช้เหตุผลเป็นเครื่องมือ เพราะเป็นความสำคัญมาก การศึกษาเรียนรู้จะทำให้มนุษย์ ได้รับความรู้ต่าง ๆ อยู่ในตัว การศึกษาการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีมนุษย์ต้องการ ครมมีกันทุกคน เพราะเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญมากในชีวิตประจำวันของคน ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มีการศึกษาตั้งแต่ประณม ไปถึงมหาวิทยาลัย (พิชัยยุทธ สยามพันธกิจ, 2553) ดังต่อไปนี้

...โต๊ะทำงานของคุณนท้อยอยู่อีกห้องหนึ่ง ประตูเปิดโล่ง ในห้อง มียายทองสายนั่งอยู่ด้วย คุณนท้อยจะเรียกเด็ก ๆ ไปอ่านหนังสือให้ฟังทีละคน แล้วแต่ว่าใคร กำลังอ่านหนังสือเล่มไหน การที่ครูผู้ชายเรียกเด็กผู้หญิงหายไปทีละคนนั้น ทำให้สอยดาว ใจสั่นระริก มันทำให้เธอนึกถึงภาพเก่า ๆ

เด็กหญิงจิวออกไปหาครูก่อน สอยดาวกำลังอ่าน “บ้านเขา บ้านเรา” ซึ่งเป็นหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ถึงกับหยุดอ่าน และกังวลว่าเด็กหญิง จิวอาจจะกลับเข้ามาพร้อมกับอาการตื่นตระหนก เธอนั่งเกร็งจนแทบจะลึมหายใจ แต่พอ เด็กหญิงจิวกลับเข้ามา เธอกลับเห็นรอยยิ้มเบิกบาน เด็กหญิงปุกก็เช่นเดียวกัน แทบอดใจ ที่จะออกไปหาครูนท้อยไม่ไหว และกลับมาด้วยอาการยิ้มแย้มแจ่มใสเช่นเดียวกัน

หมายเหตุ. จาก “คุณนท.” โดย กว่าซิ่น บางคมบาง, ใน แสงดาวกลางเมือง (น. 65), 2553. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ควรจัดการเรียนการสอนเด็ก ๆ ที่อยู่ใน สถานะที่แห่งนี้ให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ เพราะการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาทำให้มนุษย์มีองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อยู่ในตัว และสามารถทำให้

กลายเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ซึ่งอาจจะทำให้งานมีการดำเนินการโดยไม่มีปัญหา และการพัฒนาอื่น ๆ ก็จะเข้ามาในขณะเดียวกัน การศึกษาจะช่วยพัฒนาการทำงานตนเองให้ดีขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงแก้ไขปัญหาได้รวดเร็ว ในข้อความนี้ได้นำเสนอว่า เด็ก ๆ ที่มาอยู่กับยายต้องเข้าเรียนหนังสือ เด็ก ๆ ที่อยู่กับยายเรียกยายว่า ยายทองสาย บ้านที่เด็ก ๆ อยู่เรียกว่า บ้านทองสาย ปลูกอยู่ในป่าเล็ก ๆ กลางเมืองหลวง ยายจะเป็นคนเลือกเองว่าจะให้ใครมาอยู่ที่บ้านหลังนี้ ใครจะมาเป็นหลานของยาย... เมื่อมาแล้วก็ต้องทำตามกติกาของยาย...บอกความจริงทั้งหมดว่าเป็นใครมาจากไหนแล้วยายจะบอกเองว่าจะทำอะไร...มีหลายคนที่เข้ามาที่นี่ ทุกคนมาเพื่อให้ยายดูแล จนกว่าจะออกไปดูแลตัวเองได้

2.3 ภาพสะท้อนด้านคุณธรรมและวัฒนธรรม

ภาพสะท้อนด้านคุณธรรมและวัฒนธรรม เป็นภาพสะท้อนหลักธรรมที่สร้างความรู้สึกริดรอยขัดใจในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์ อันเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขยินดี การกระทำที่ดีย่อมมีผลผลิตของความดี คือ ความชื่นชม ยกย่อง การเป็นผู้มีคุณธรรม คือ การปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่ติงาม และเป็นการเพาะปลูก หรือการปลูกฝัง หรือความเจริญงอกงาม (ประภาศรี สีหอำไพ, 2540) และ (दनัย ไชโยธธา, 2546)

หลังจากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนด้านคุณธรรมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า การตอบสนองของพ่อแม่เป็นการจำเป็น เพราะลูกทั้งหลายต้องเอาใจใส่ดูแล และเลี้ยงพ่อแม่เมื่อพ่อแม่แก่เฒ่า การกระทำนี้เป็นคุณธรรม ส่วนวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและปรับปรุงจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ดังต่อไปนี้

แม่เป็นลูกที่น่ารักจริง ๆ เพราะแม่ซื้อเครื่องสังฆทานเตรียมมาสองชุด บอกว่าตั้งใจจะเอามาให้ยายถวายสังฆทานวันอาทิตย์ พอบอกยาย ยายก็ยิ้มหวาน กระฉับกระเฉงขึ้นมาทีเดียว ราวกับเป็นเด็กที่พ่อแม่จะพาไปสวนสนุกคึกคัก ประกายตาสดใส แต่พอถึงตอนแต่งตัวยาย ก็ทำให้แม่กับหนูต้องแอบยิ้มให้กัน เพราะว่ายายแต่งตัวเด็ดขาดไปเลย ผ้าถุงของยายนั้นเป็นผ้าเก่าโบราณ ผ้าไหมโบราณ ลึกเมื่อล้านล้านปีมาแล้วกระมัง เพราะมันออกเป็นจุด ๆ ลาย ๆ แปรก ๆ ยายใส่เสื้อสีขาวนวล ๆ พอมายู่กับผ้าไหมสีน้ำตาลลายแปรก ๆ ก็ดูเก๋ไปอีกแบบหนึ่ง ยายมีกระเป๋าถือด้วย หนูก็นึกดูไม่ออกเลยว่าเป็นกระเป๋า หรือตะกร้า หรือว่าเขี่ยนหมาก เพราะมันเป็นได้หมดทุกอย่าง หนูแอบกระซิบบอกแม่ว่า “กระเป๋าบายใบใหญ่ไปหน่อยนะ”

หมายเหตุ. จาก “วันออกจากบ้าน,” โดย กว๋ซิ่น บางคมบาง, ใน คุณยายหวานซ่าส์ส์ (น. 115), 2549. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่า ลูกสาวของยายหวานซัสส์ส์ เป็นลูกสาวที่ดีที่สุด ลูกสาวที่ดูแลแม่ที่มีสูงอายุ ที่เข้าใจแม่ เขาได้ซื้อเครื่องสังฆทานมาให้แม่เพราะอยากพาแม่ไปวัดไปถวายสังฆทาน ส่วนยายมีความดีใจยิ้มแย้ม แต่งตัวสวยงามและยายนุ่งผ้าถุงเป็นผ้าเก่าโบราณ ผ้าไหมโบราณสักเมื่อล้านล้านปีมาแล้ว แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมที่เก่าแก่ สิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่ง สามารถแสดงออกผ่านล้านปีที่ยายได้รักษาได้ เป็นการสะท้อนสินค้าวัฒนธรรมระดับสูง

2.4 ภาพสะท้อนด้านครอบครัว

ภาพสะท้อนด้านครอบครัว เป็นการสะท้อนสังคมขนาดเล็กแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ทุกคน มีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดมานานตั้งแต่เกิดจนตาย ครอบครัวหนึ่ง ๆ ซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่และลูกที่มีความสัมพันธ์ภาพกันอย่างใกล้ชิด ให้ความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่ นอกจากนี้พ่อแม่เป็นผู้ให้การศึกษา ให้ความรัก ความเมตตา การเอาใจใส่ ห่วงใย อาหารสร้างความเข้าใจ พยายามเข้าใจ และสร้างสมาชิกในครอบครัวให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมต้องอบรมเลี้ยงดูลูก ๆ ทุกคนจนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มีการรับรู้ความทุกข์สุขตลอดจนการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน ถ้ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้สมาชิกที่อยู่ร่วมกัน (ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, 2545) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หนูเล่าเรื่องยายกินแฮมเบอร์เกอร์แล้วท้องอืดให้แม่ฟัง แม่ขำกใหญ่ แล้วก็เลยเล่าเรื่องขนมปังปอนด์ (ต้องมีคำว่าปอนด์ด้วย แม่บอก) ให้ฟังว่าตอนเล็ก ๆ แม่ก็กินขนมปังแบบนี้จิ้มนมเป็นประจำ ที่ตลาดมีคนทำขนมปังแบบนี้ขาย ดูว่าเขาเป็นคนทันสมัยที่สุดในสมัยนั้น แม่บอกว่าคนที่โตมากับขนมปังปอนด์จริง ๆ เป็นน้ำเตน ลูกสาวคนเล็กที่ยายรักที่สุด (เวลาได้ยื่นช้อน้ำเตนหนูก็สะดุ้งโหยง ตั้งแต่ถูกเตนต่อยครวณั้นแล้ว หนูก็เลยไม่ค่อยอยากจะทำไอ้ป้าครัยกับตัวเตนและคนชื้อเตน)

หมายเหตุ. จาก “ข้าวดีของยาย,” โดย กว๋ซิ่น บางคมบาง, ใน *คุณยายหวานซัสส์ส์* (น. 60), 2549. สำนักพิมพ์คมบาง.

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า ลูกสาวที่อยู่กับยายเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่ออยู่กับยายให้แม่ฟัง เวลาแม่กลับบ้านวันเสาร์และวันอาทิตย์อย่างสนุกสนาน เวลาพ่อแม่กลับบ้านลูกสาวจะดีใจอย่างยิ่ง เพราะได้คุยกับพ่อแม่เกี่ยวกับเรื่องนี้เรื่องนี้ ส่วนแม่ก็รำลึกเรื่องราวที่ได้พบเมื่อแม่ยังเป็นเด็กเล็ก ๆ ให้ลูกฟัง แม่คุยเรื่องราวในครอบครัวและ

สังคมให้ลูกฟัง ผู้เขียนได้นำเสนอภาพสะท้อนเรื่องราวเหล่านี้ให้ผู้อ่านเห็น ให้มีความรู้
ให้ความสนุกสนานเกี่ยวกับสังคมและความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของสมาชิกในครอบครัว

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาในวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดี
ของ ชมัยภร แสงกระจ่าง ได้พบการใช้คำ 6 ชนิด โดยพบการใช้ภาษาทับศัพท์
ภาษาอังกฤษจำนวนมาก ด้านพฤติกรรมการใช้ประโยค พบการใช้ประโยคสั้นมากที่สุด
การใช้ประโยคขนาดยาว การใช้ประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ และการใช้
ประโยคขัดความ ด้านการใช้สำนวน พบการใช้สำนวนไทยเดิมในงานเขียนวรรณกรรม
เยาวชนของ ชมัยภร แสงกระจ่าง มีความหมายไม่ตรงตามตัว ความหมายแฝงอยู่
และมีความหมายเปรียบเทียบในเชิงอุปมาอุปไมย ส่วนการใช้ภาพพจน์ พบพฤติ
การใช้ภาพพจน์ 6 ชนิด ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคคลวัต สัญลักษณ์ อดีพจน์
และปฏิทรรศน์ ส่วนกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนทางสังคม พบภาพสะท้อน
ครอบครัว ภาพสะท้อนด้านการศึกษา พบภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจจำนวนมาก
และรองลงมาคือ ภาพสะท้อนด้านคุณธรรมและวัฒนธรรม

จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาและภาพสะท้อนทางสังคมในวรรณกรรม
เยาวชนประเภทบันเทิงคดีของ ชมัยภร แสงกระจ่าง ครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า พฤติการใช้
ภาษาในงานเขียนของ ชมัยภร แสงกระจ่าง มีการใช้ภาษาได้เหมาะสมกับตัวละคร
ส่วนเนื้อหาเรื่องแต่ละเรื่องมีการแต่งขึ้นอย่างดัดงามเหมาะสมกับสถานการณ์การใช้
คำเหมาะสมกับตัวละครในแต่ละเรื่อง ดังเช่น การใช้คำหรือการใช้ประโยคจึงมี
ความโดดเด่นอย่างมากสอดคล้องกับที่ สุนันท์ อัญชลินุกูล (2556) ร่วมกับ จงชัย
เจนห์ตถการกิจ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า คำเป็นกลุ่มที่ก่อให้เกิดความหมายเพื่อ
ใช้ในการสื่อสารกัน โดยการถ่ายทอดการพูด การเขียนตัวอักษรเป็นสื่อถ้อยคำที่เป็น
ตัวอักษรจะประกอบไปด้วย รูปพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ส่วนการนำเสนอ
ภาพสะท้อนทางสังคมในวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีของ ชมัยภร
แสงกระจ่าง ได้ทำหน้าที่อย่างสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อสังคม ในวรรณกรรม
เยาวชนประเภทบันเทิงคดีนี้ได้สะท้อนในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของ
ประชาชน ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (2547) ได้กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของ
สังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรมหมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นใน
สังคม ส่วนด้านนามธรรมหมายถึง ค่านิยมในชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความ
รู้สึกนึกคิดของผู้เขียน ดังนั้น วรรณกรรมจึงเป็นการตอบสนองทั้งทางด้านกรกระทำและ

ความคิดของมนุษย์ต่อสังคม นักเขียนบางคนมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง เขาจะสะท้อนความปรารถนาที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น วรรณกรรมของเขาฉายให้เห็นสิ่งที่เรียกว่าอุดมการณ์ ดังนั้น การพิจารณาวรรณกรรมในฐานะเป็นภาพสะท้อนของสังคม จึงควรให้ความสำคัญกับตัววรรณกรรมและกลวิธีในการเสนออุดมการณ์ที่อาจปรากฏในวรรณกรรมชิ้นนั้น ๆ ด้วยวรรณกรรมกับชีวิต และวรรณคดีกับสังคม เป็นต้น

ภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านคุณธรรมและวัฒนธรรม และด้านครอบครัวในวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีของخمัยภร แสงกระจ่าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจ ส่วนมากเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพเป็นข้าราชการศาสตราจารย์มหาวิทยาลัย เป็นครูสอนในโรงเรียนทั่วไป เป็นเจ้าหน้าที่และการทำงานเป็นพนักงานขององค์กรเอกชน และการขายของต่าง ๆ ในตลาด ในหมู่บ้าน ในชุมชน สอดคล้องกับที่ จักรเพชร วรสินธ์ (2557) ได้ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนของخمัยภร แสงกระจ่าง จำนวน 11 เรื่อง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนจากวรรณกรรมเยาวชนหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2552 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจ โดยศึกษาจากวรรณกรรมเยาวชนที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2555 ผลการวิจัยวรรณกรรมเยาวชนพบว่า

- 1) ภาพสะท้อนการนันทนาการจากวรรณกรรมเยาวชนหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540
- 2) ความสัมพันธ์ระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับแผนนันทนาการแห่งชาติที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน คือการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ส่วนภาพสะท้อนด้านการศึกษา การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวัดความสามารถของสังคม ในวรรณกรรมเยาวชนประเภทบันเทิงคดีของخمัยภร แสงกระจ่าง ผู้เขียนได้นำเสนอในทุก 10 เล่ม โดยใช้นามปากกาของตนเขียนสะท้อนการศึกษาทั้งในมุมมองของผู้เรียนและผู้สอนเกษียณอายุที่เป็นตัวละครสำคัญอย่างยิ่งในเรื่อง ตัวละครเป็นศาสตราจารย์มหาวิทยาลัย เป็นครูประถมศึกษา ส่วนผู้เรียนเป็นเด็กประถมศึกษา ผู้เขียนก็ได้เขียนโดยเน้นการศึกษา เพราะการศึกษาหรือความรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างให้มีโอกาสในการประกอบอาชีพ ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างรายได้สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง และครอบครัวให้ดีขึ้น ดังที่

อมรวิรัช นาคทรพรพ (2552) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาในสังคมไทยว่า การศึกษาและพัฒนาเยาวชนเริ่มตั้งแต่เด็กเล็กที่ต้องพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสมอง จากครอบครัว โรงเรียนอนุบาลหรือศูนย์เด็กเล็ก จนถึงวัยการศึกษาในระดับประถม มัธยม ที่เน้นความไม่รู้ ช่างคิด มากกว่าเนื้อหาความรู้อย่างเดียว เมื่อโตขึ้นมาอีกก็มีทั้งระบบอาชีวศึกษาเพื่อการมีงานทำ หรือเรียนต่อระดับปริญญา และท้ายที่สุดเมื่อออกจากกระบวนการศึกษาแล้วก็ต้องไม่ทิ้งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและหน้าที่การงานได้อย่างสม่ำเสมอ”

ภาพสะท้อนด้านคุณธรรมและวัฒนธรรม คุณธรรม คือ ความดีงามที่ถูกปลูกขึ้นในจิตใจ และภาพคุณงามความดีภายในตัวบุคคลทำให้เกิดความชื่นชมยินดี ส่วนวัฒนธรรม คือ ความเจริญในทางวิชาความรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ ศิลปวิทยา วรรณคดี กวีนิพนธ์ ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อร่างสร้างประชาชาติวัฒนธรรมเป็นการดำรงชีวิตที่กลุ่มคน หรือสังคมกำหนดขึ้นและยึดถือร่วมกัน วัฒนธรรมเป็นกิจกรรมของมนุษย์ และโครงสร้างเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้กิจกรรมนั้นเด่นชัดและมีความสำคัญ วิธีการดำเนินชีวิตด้วยการเรียนรู้กันและกัน โดยสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย เพื่อความเจริญงอกงามและความเหมาะสม

ภาพสะท้อนด้านคุณธรรมและวัฒนธรรมในวรรณกรรมเยาวชนทั้ง 10 เล่มของ ชมัยภร แสงกระจ่าง ได้นำเสนอภาพสะท้อนให้เห็นว่า คุณธรรมและวัฒนธรรมเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในสังคม โดยผู้เขียนใช้เทคนิคการสร้างตัวละครให้มีลักษณะเป็นผู้สนใจใฝ่รู้ผ่านกระบวนการการทำกิจกรรมในช่วงวันหยุด โดยคุณพ่อคุณแม่เป็นผู้ร่วมกิจกรรมกับลูก ๆ เช่น การเรียนรู้ธรรมชาติ การเลี้ยงสัตว์ มีเรื่องราวของสัตว์เลี้ยงเข้ามาเกี่ยวข้อง สะท้อนความผูกพันระหว่างคนกับสัตว์เลี้ยง คนกับธรรมชาติ และคนกับความรู้ นอกจากนี้ภาพสะท้อนในเรื่อง คุณปู่แวนตาโต (2544) ผู้เขียนก็ได้นำเทคนิคที่ดีมาใช้ด้วย ผู้เขียนนำเสนอเรื่องราวของเด็กทำชอยกับคุณปู่คุณย่าวัยหลังเกษียณด้วยการพาเด็ก ๆ ไปทัศนศึกษาเรียนรู้วิชาศิลปะ การใช้ชีวิตโดยใช้ฐานคิดเชิงปรัชญาสร้างกิจกรรมต่าง ๆ มากมายเพื่อสอบวิชาความรู้ให้แก่เด็ก ๆ การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นว่า การกระจายข่าวเกี่ยวกับความรู้แก่เด็ก ๆ ให้ได้รับความรู้ที่มีประโยชน์เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาประจำวันของตน สอดคล้องกับ กนกวรรณ วิวัฒน์ธนศิษฐ์ (2545) ร่วมกับ อคิน รพีพัฒน์ (2551) ได้กล่าวว่า คุณธรรมเป็นลักษณะนิสัยที่ดีของ อุปนิสัย เป็นคุณภาพหรือนิสัยของมนุษย์ ซึ่งคนทั่วไปชมเชยและเห็นคุณค่า เป็นการจัดระเบียบของแรงกระตุ้นทางจิตใจ เป็นเจตคติ หรือรูปแบบ

การแสดงออกซึ่งคุณค่า ความดีทางศีลธรรม ส่วนความหมายของวัฒนธรรม คือ องค์กรร่วมที่ซับซ้อน ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถ และลักษณะนิสัยอื่น ๆ ที่คนได้รับมาในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม

นอกจากนี้ ภาพสะท้อนด้านครอบครัว ครอบครัวมีความสำคัญในสังคม มีความร่วมมือกับสังคม ครอบครัวเป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีความรัก ความผูกพันกันเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดของสังคม ครอบครัวมีภาระต้องเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เจริญเติบโต ครอบครัวคือเริ่มตั้งแต่คนสองคนที่ได้แต่งงานกัน มีความผูกพันกันทางโลหิต ในวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีของ ชมัยภร แสงกระจ่าง ได้พบการนำเสนอภาพสะท้อนครอบครัวเป็นจำนวนมาก เช่น ในเรื่อง คุณยายหวานซ่าส์ซ่าส์ ได้นำเสนอภาพสะท้อนครอบครัวทั้งเรื่อง ลูกสาวของคุณยายซ่าส์ซ่าส์ไปประกอบอาชีพทำงานไกลจากบ้าน แล้วฝากลูกหลานให้อยู่กับยายดูแล หลานที่ฝากให้อยู่กับยายเป็นลูกศิษย์มัธยมศึกษา ดังที่ จำนง อภิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2552) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ครอบครัว เป็นการที่คนสองคนขึ้นไปมาอยู่รวมกัน โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดที่สุด ให้ความรักความอบอุ่นสมาชิกในครอบครัว

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ วิฑูรกุล. (2550). การศึกษาสื่การใช้ภาษาไทยในงานเขียนของบินหลา สันกาลาคีรี [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์].
www.dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/262612
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2550). โลกทัศน์ของนักเขียน: ภาพสะท้อนจากเรื่องสั้นยุควิฤตเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จงชัย เชนหัตถการกิจ. (2551). **หลักภาษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บริษัทธนาเพรส จำกัด.
- จักรเพชร วรสินธ์ (2557). การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนของชัมย์ภร แสงกระจ่าง จำนวน 11 เรื่อง หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจ โลกาภีวิตระหว่างปีพ.ศ. 2540-2552 [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ. (2552). **สังคมวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จงชัย เชนหัตถการกิจ. (2551). **หลักภาษาไทย** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บริษัทธนาเพรส จำกัด.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ. (2552). **สังคมวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และคณะ. (2556). **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และบาทหยัน อิ่มสำราญ. (2548). **ภาษากับการสื่อสาร**. นครปฐม: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัมย์ภร แสงกระจ่าง. (2542). **บ้านนี้มีรัก**. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชัมย์ภร แสงกระจ่าง. (2544). **คุณปู่แว่นตาโต** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชัมย์ภร แสงกระจ่าง. (2544). **ป่าจำ ไก่ตีตี น๊ะจ๊ะ**. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชัมย์ภร แสงกระจ่าง. (2547). **สวัสดิ์...ข้างถนน**. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชัมย์ภร แสงกระจ่าง. (2548). **เด็กหญิงแห่งกลางคืน**. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชัมย์ภร แสงกระจ่าง. (2549). **คุณยายหวานซ่าส์ส์ส์**. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชัมย์ภร แสงกระจ่าง. (2551). **ขวัญสงฆ์**. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชัมย์ภร แสงกระจ่าง. (2553). **แสงดาวกลางเมือง**. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชัมย์ภร แสงกระจ่าง. (2554). **คุณปู่แว่นตาแตก**. กรุงเทพฯ: คมบาง.

- ขมัยภร แสงกระจ่าง. (2557). **อาม่าบนคอนโด**. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ชูศักดิ์ ศุภรนนท์. (2533). **การวิเคราะห์บทร้อยกรองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน จากวารสารในช่วง ปี พ.ศ. 2528-2530** [ปริญญาานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). **ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: ศึกษิตสยาม.
- दनัย ไชโยธธา. (2546). **สังคมวัฒนธรรม และประเพณี**. กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). **ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ: ศึกษิตสยาม.
- ทับทิม วงศ์ประยูร และพรทิพย์ คำพอ. (2545). **สังคมกับเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: บุษาคุณ.
- ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2545). **สถาบันครอบครัวกับความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม**. กรุงเทพฯ: ฟ้าอภัย.
- บุญเกิด มาดหมาย. (2550). **วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิริพร อำไพพงษ์** [การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประไพ ศรีสุข. (2541). **ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นและนวนิยายของชาติเอกบจิตติ** [ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
<https://book.pbru.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=21359#>
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2540). **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชัยยุทธ์ สยามพันธกิจ. (2553). **ว่าด้วย...เรื่องของไส้ศึกและปมปัญหาในระบบการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สยามมิส พับลิชชิ่ง เฮ้าส์.
- พิเชษฐ์ คงโต. (2546). **แนวคิดและภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นของประชาคม ลุนาชัย: การศึกษาเชิงวิเคราะห์** [ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรวรรณ คงมานุสรณ์. (2545). **รู้ถ้วนนำนวนไทย**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สมเกียรติ รัชัษณ์. (2551). **เอกสารคำสอนรายวิชา 361322 ภาษาวรรณศิลป์**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุจิต เพ็ชรชอบ. (2539). **ศิลปะการใช้ภาษา**. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

สุนันท์ อัญชลีสกุล. (2556). ระบบคำภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนันต์ เลียงเพ็ชร. (2535). ศึกษาภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้น จากวารสาร
สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ช่วงปี พ.ศ. 2520-2524 [ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

อมรวิชัย นาครทรรพ. (2552). วิกฤตคุณภาพการศึกษาประเทศไทยในความเสี่ยง.
กรุงเทพฯ: กลุ่มส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

